Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausunto TyV 2.4.2025 klo 11.30

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain ja työaikalain 2 ja 19 §:n muuttamisesta (HE 14/2025 vp)

- Esitetylle lainsäädännölle ei ole tarvetta. Suojelutyöstä on pääsääntöisesti pystytty sopimaan työmarkkinaosapuolten välillä tai paikallisen työnantajan ja työntekijöitä edustavan yhdistyksen välillä.
- Täysin uusi ja näin laaja sääntely aiheuttaisi merkittävää oikeudellista epävarmuutta työmarkkinoille ja vaikeuttaisi olennaisesti mahdollisuutta järjestää täysin laillisia työtaistelutoimenpiteitä.
- Työtaisteluoikeutta on rajoitettu kuluvalla hallituskaudella useilla erillisillä lakihankkeilla ilman, että niiden yhteisvaikutusta järjestäytymisvapauteen olennaisesti liittyvälle työtaisteluoikeudelle olisi riittävästi selvitetty.
- Hätätyötä koskeva sääntely paitsi rajaa täysin tarpeettomasti työtaisteluoikeutta, on myös hyvin todennäköisesti työaikadirektiivin vastainen.

1. Uusi sääntely ei ole tarpeen

Ammattiliitto Jyty vastustaa esitettyä sääntelyä.

Lakiluonnos on jälleen esimerkki menettelytavasta, jossa hallitusohjelman kirjausta laajennetaan työnantajapuolen etujen mukaisesti. Hallitusohjelmassa viitataan eduskunnan lausumaan, jonka mukaan valtioneuvosto selvittää suojelutyötä koskevat kehittämistarpeet ja valmistelee tarvittaessa lainsäädäntöehdotukset, joilla suojelutyön järjestäminen turvataan ristiriitatilanteissa. Käytännössä kehittämistarpeita ei ole selvitetty. Lisäksi valmisteltu esitys suojelutyöstä koskisi työmarkkinoita

kokonaisuudessaan, vaikka eduskunnan lausuman taustalla oli terveydenhuollon työtaistelu ja ns. potilasturvallisuuslaki.

Lakiesitysluonnoksen vaikutusarvioinneissa todetaan, että suojelutyön antamisessa ei ole yleisesti ilmennyt erityisiä ongelmia tai epäselvyyksiä, jotka olisivat johtaneet ehdotettavalla sääntelyllä turvattavien oikeushyvien vakavaan vaarantumiseen. Suojelutyöstä on nykyisin pääsääntöisesti huolehdittu työmarkkinajärjestöjen kesken. Voidaankin aiheellisesti kysyä, onko suojelutyötä koskevalle yleiselle lainsäädännölle todellista tarvetta - etenkin, kun vaikutusarvioinneissa todetaan useampaan otteeseen, ettei esitetyllä lainsäädännöllä ole merkittävää vaikutusta esimerkiksi työnantajayritysten tai työntekijöiden kannalta.

Vaikutusarvioinneissa todetaan (kohta 4.2.3.), että ehdotettu lainsäädäntö lisää oikeusvarmuutta työmarkkinoilla. Tästä voi olla perustellusti eri mieltä. Uusia säännöksiä soveltavat tuomioistuimet ovat täysin uuden tilanteen edessä joutuessaan pohtimaan työtaisteluiden rajauksia ja väliaikaisten ja pysyvien kieltojen edellytysten täyttymistä. Ylempien oikeusistuinten tulkintakäytännön syntymiseen ja vakiintumiseen voi kulua useita vuosia, joten oikeusvarmuuden sijaan työmarkkinoille syntyy pitkäksi aikaa oikeudellista epävarmuutta.

Prosessuaalisesta näkökulmasta tilannetta monimutkaistaa se, että samaa työtaistelua koskeva asia voi olla vireillä sekä työtuomioistuimessa (esimerkiksi työrauhavelvollisuuden voimassaollessa toimeenpantu myötätuntotyötaistelu) että yleisessä tuomioistuimessa (suojelutyö). Tällä olisi merkitystä sekä oikeusvarmuuden, resurssien käytön että oikeudenkäyntikuluriskin kannalta.

Oikeudellisen epävarmuuden ja taloudellisten riskien kokonaisuuteen vaikuttaa myös se, että työriitoja koskevaan lainsäädäntöön on tehty tällä hallituskaudella jo useita muutoksia, joilla työtaisteluiden käyttöä on voimakkaasti rajattu ja samalla korotettu sanktioita niin työrauhan aikana kuin sen ulkopuolellakin toimeenpantavista työtaisteluista. Näistäkään ei ole syntynyt vielä lainkaan oikeuskäytäntöä.

Yhteenvetona voidaan todeta, ettei nyt esitetylle lainsäädännölle ole esitetty riittäviä perusteluita. Oikeusvarmuuden sijaan se on omiaan lisäämään epävarmuutta erityisesti palkansaajapuolen järjestämissä työtaisteluissa. Työtaisteluoikeutta koskevat lakimuutokset olisi ollut

tarpeen valmistella kokonaisuutena ja niin, että ne olisivat tasapainossa sekä työnantajien että palkansaajien näkökulmasta.

2. Työtaisteluoikeutta rajoitetaan tarpeettomasti

Työtaisteluoikeus on turvattu sekä Suomen perustuslaissa että kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa osana järjestäytymisvapautta. Tällä hallituskaudella työtaisteluoikeutta ollaan kuitenkin rajoittamassa useilla eri lainsäädäntömuutoksilla, joiden yhteisvaikutusta ei ole riittävästi selvitetty. Edellä käsitelty oikeudellinen epävarmuus merkitsee, että todelliset mahdollisuudet työtaisteluiden järjestämiseen, ”työtaisteluoikeuden rajat” selviävät vasta lukuisien pitkien ja kalliiden oikeusprosessien jälkeen. On todennäköistä, että työnantajat vetoavat suojelutyöhön ja hätätyöhön jatkossa ”varmuuden vuoksi”, mikä pakottaa ammattiliitot käyttämään runsaasti aikaa ja resursseja näihin liittyviin oikeusprosesseihin. Ehkä tämä on myös yksi ääneen lausumaton tavoite lakiuudistusten taustalla.

Lakiesityksessä annetaan tuomioistuimille mahdollisuus rajata kieltoja siten, että laissa todettuja seurauksia ei aiheutuisi. On kuitenkin epätodennäköistä, että tuomioistuimet pystyisivät ehkä monimutkaisissakin toiminnoissa ja ristiriitaisen näytön perusteella luotettavasti arvioimaan, onko suojelutyölle tarvetta ja paljonko sitä tulisi tarjota. Siksi on todennäköistä, että tuomioistuimet varmuuden vuoksi kieltävät työtaisteluita niiden rajaamisen sijaan työnantajan näkemykseen perustuen. Tämä on myös omiaan rajoittamaan perusoikeutena turvatun työtaisteluoikeuden toteutumista käytännössä.

3. Hätätyötä ei tulisi käyttää työtaisteluoikeuden rajaamiseen

Työaikalain 19 §:n mukaan työnantaja saa teettää hätätyötä, kun ennalta arvaamaton tapahtuma on aiheuttanut keskeytyksen säännöllisessä toiminnassa tai vakavasti uhkaa johtaa sellaiseen keskeytykseen tai hengen, terveyden, omaisuuden tai ympäristön vaarantumiseen. Työtaistelu ei ole mm. ennakkoilmoitusvelvollisuudesta johtuen sellainen ennalta-arvaamaton tilanne, joka oikeuttaisi hätätyön käyttöön muutoin kuin hyvin poikkeuksellisesti.

Hätätyötä koskeva sääntely perustuu työaikadirektiivin antamiin poikkeamismahdollisuuksiin, eikä hätätyön käyttöä ole mahdollista

laajentaa kansallisilla päätöksillä. Hätätyösääntelyn laajentaminen työtaistelutilanteisiin voi johtaa käytännössä siihen, että suojelutyöhön liittyviä neuvotteluvelvoitteita pyritään kiertämään käyttämällä hätätyötä. Lisäksi työntekijöiden ja ammattiliittojen oikeusturvakysymykset ovat ratkaisematta.

Hätätyösääntelyn käyttäminen suojelutyötä määriteltäessä johtaa käytännössä työnantajan yksipuoliseen vähimmäispalvelun määrittämiseen mm. ILOn yleissopimusten takaaman yhdistymisvapauden periaatteiden vastaisesti.

Ammattiliitto Jyty ry

Jonna Voima
puheenjohtaja

Lisätietoja: Jukka Maarianvaara
jukka.maarianvaara@jytyliitto.fi
p. 040 968 0538